

MIKALOJUS HUSOVIANAS

G I E S M Ė
APIE STUMBRO IŠVAIZDĄ,
ŽIAURUMĄ IR MEDŽIOKLĘ

Iš lotynų kalbos vertė
B. KAZLAUSKAS

Jo Prakilnybei

Karališkosios Didenybės Sekretoriui

LIUDVIKUI ALFJUI

Liudvike, pavedu Tau savo šitą mažutę knygelę
Ir meldžiu, Tu pirmiau perskaityk, ko ji verta
Jeigu nerasi joje, kas ausį valdovės užgautų,
Ji tegu būna tada kaip dovanėlė maža.
Tavo kilnumas, ne aš, Tau nurodo, kad tai padarytum,
O už viską didžiai būsiu dėkingas aš Tau.

GIESMĖ APIE STUMBRO ISVAIZDĄ, ZIAURUMĄ IR MEDŽIOKLĘ

Dar neseniai su minia didžiule man, Romoje būnant,
Teko žiūrėti joje kartą žaidimų vienų.
Kai tik žiaurias grumtynes paleisti tąsyk jaučiai pradėjo,
Kūnu sklaidydami jie debesis iečių tirštus,
Ir nuo vylyčių aštrių, kaskart įniršimui jų tvinstant,
Vyrus vikriuosius dažnai blokšdavo jie mirtinai.
Kai aš stebėjau, kaip jie sužvėrėję pradėdavo šėlti
Ir nuo plojimų audros, ir nuo įgytų žaizdų,
Priminė mano draugai čia šiaurės girias tolimąsias,
Prašomas jų aš ėmiau pasakot jiems atvirai: 10
Jiems aš kalbėjau tada apie medžiokles įvairiausias,
Jėgą žvėrių, betgi man pakenkė šioji kalba:
Įpareigojo mane, kad viską giesmėj pakartočiau,
Ir man įsakė tada darbą pradėti tuojau.
Tiesą pasakius, tatai ne savo noru mes rašom
Čia apie stumbrą, kuris šitoks baisus ir žiaurus.
Kraują praliedams žmogaus jis didelę garbę įgyja,
Žinomas šiaurės krašte savo žudynėm baisiom.
Jis man ne kartą yra tiek baimės gėdingos įvaręs,
Jog net ir liaudis rūsti spiaudės, kai bėgau nuo jo. 20
Liaudis mažiau pastabi, bet dabar didesniu dar pavojum
Čia tarp šviesuolių žmonių reikia ginklus išmėgint.
Tad ir dabar aš arba po sunkiąja našta čia suklupsiu,
Ar susilauksiu garbės iš palankių sau žmonių.
Kad aš paragintas to, iš kurio tiek daug gera patyriau,
Jo neapvilčiau ir jam žodį galėčiau tesėt,
Man gi netrūksta jėgų ištirti tą sausą šaltinį:
Duodu, ką gali mums duot tik nederlinga dirva.
Dar neseniai mes atvykom Italijon, man nematyton,
Ir, kaip jie paliepė mums, audžiame veikalą šį. 30
Nuo tolimųjų krantų, kaip svečias, čionai atkeliavęs
Aš iš tikrųjų tiktai vieno dalyko prašau.
Nieks tenegeidžia, kad aš kilniau apie tai parašyčiau,
Aš parašysiu, kiek reiks patį dalyką pažint.
Tai, kokia plunksna rašau, tu žinai, o skaitytojau mielas;
Plunksnas saidoke nešuos, šoną apsunkinęs juo.
Popierių sau tuoj iš jo berašydamas aš išsitraukiu,
Zvimbdamos strėlės iš jo lekia žudyti staiga,

Tu parašysi geriau, o aš tvirčiau lanką įtempsiu,
 Lygūs mes būsim abu, nors ir skirtingu menu. 40
 Bet svetimšalio eilių nepulkit, jei jūs neišmanot,
 Aštrūs yra iš tiesų mano strėlių smaigaliai.
 Jie išvirti nuoduose tokią didelę turi galybę,
 Kad dėl žaizdelės menkos sužeistas miršta nuo jų.
 Koks aš po šiaurės miškų šlaitus bėginėjau kadaise,
 Toks į namus pušinius eiti pas žvėris rengiuos.
 Kaip ten bebūtų, tikrai klaidus yra miškas kiekvienas,
 Lai manose eilėse baubia baisusis žvėris
 Ir, jų beaidint garsams, kartu tegu jos čia nurodo,
 Kokiu balsų darnumu skamba manoji giesmė. 50
 Šitas baisingas žvėris, Lietuvos miškų išaugintas,
 Toks neregėtas ūgiu tau pasirodys savu:
 Jeigu netekęs jėgų, jis mirdamas galvą nulenkia,
 Tai jo tarpuragėje gali trys vyrai susėst.
 Sprandas jo mums iš tiesų tokiu dideliu dar neatrodys,
 Jeigu palyginsim jį mes su kitais sąnariais.
 Styri baisiausia barzda, gaurais plačiai išsidraikius,
 Akys pasruvę krauju, žėri siaubingu rūščiu.
 Karčiai nuo sprando žemyn nutįsę vėduojas ant menčių,
 Dengia jie kaktą, kelius, eina visa krūtine. 60
 Jeigu gi daiktus didžius palyginsim mes su mažaisiais,
 Tąsyk medžiotojų mums žodžiai šie tiks įprasti,—
 Jis tarsi mūsų ožys gaurais visas iš priekio apaugęs,
 Nors visi kūno nariai jautį tuoj primena mums.
 Jo gi tamsoka spalva susimaišius juoda su geltona,
 Kad tiktai tarpine ją reiktų teisingai laikyti.
 Man nuostabu, kad anksčiau kai kurie ir kitaip jį aprašė,
 Aš nematau, jogei tam būtų kokia priežastis.
 Nesuprantu, kam ragus iš nosies plačiosios jie veda
 Ir kodėl sako, kad jo visiškai kūnas kitoks, 70
 Kam jie baidyklės baisios jam didžiulę dar pridėda lūpą!—
 Tai jau ne mano, bet jų šitokis stumbras yra.
 Daug aš dalykų senų esu skaitęs iš rusiškų knygų,—
 Jų kalba reiškiamo graikų raidyno ženklais.
 Šitoji tauta juos kadaį saviems reikalams panaudojo,
 Ir ji susiejo pati puikiai prabočių garsus;
 Vietų ten daug įvairių ir daugelį žygių jos mini,
 Praeityje atliktų kuo įvairiausių tautų;
 Gyvulio tokio ten nėra paminėta, nebent tik prieš tvaną,
 Jis dar galėjo išlikti šiaurės šaltajam krašte. 80
 Plinijus aiškiai yra paminėjęs ir stumbrą, ir taurą,
 Jaučiais vadindamas juos gojuje šiaurės šalies.
 Niekio nėra už taurus žiauresnio, kaip sako senoliai,
 Lenkijos kraštas juos girioj augina savo.
 Sako, kad niekur nėra kitos pasaulyje vietos,
 Kur tu girdėtum, kad jos giriose būtų taurų.
 Stumbras labai panašus žiaurumu, jį vadina karčiuotu,
 Jei kas jį nori pažinti, tas tepaskaito bent kiek.
 Neabėjoju, kad daug kas sakys, kad tai išmonė mano,
 Ir kad tokia jo galva, sunkiai galės patikėti, 90
 Kam tik šaltųjų pūgų neteko girioj patirti.
 Betgi ryžtuosi pradėti, nors kas ir ką besakys.
 Jei tik galėsiu laisvai papasakoti aš apie visa,
 Ką jau kartu su manim daugelis žino gerai,

Kur aš praleidau tuomet niekada negražinamą laiką,
 Vengiau jį mokslui pašvęst, nekenčiau jo iš tiesų,
 Jo gi dabar aš siekiu visa širdimi ir pastangom,
 Gaudau jį ir įvairiais būdais jam spendžiu tinklus.
 Nesislapstau tamsoje tinginiauti, bet laiką medžioju,
 Kurs nuo siekimų manų buvo pagrobtas seniau; 100
 Jo tu gudrybe jokia nepagausi ir nesulaikysi
 Net išradimais jokiais, jeigu jis kartą pražus.
 Lai jis sau žūva, tikrai įstatymų leisti likimui
 Mes juk negalim, skubaus darbo nedelskim atlikt.
 Ką man daryt? Negaliu aš čia mokytiems nieko nurodyt,
 Kokias skaityti knygas, ar ir senus paminklus,
 Kad sužinotų iš jų, kokie jo nariai ir koks kūnas,
 Kur jie galėtų atrast, tai parašyta aiškiau.
 Daug gi man teko galvot, bet niekas man nepaaiškėjo.
 Ir aš manyčiau, jog tai slėpė lig šiolei miškai. 110
 Jeigu lombardų žygius aprašęs Diakonas Paulius
 Būtų didžiulių narių jo nenurodęs tikrai;
 Rašo jisai kaip kadai iš teisingo senelio girdėjo,
 Kad net penkiolika žmonių gali jo kaily sugult.
 Toks gi jo kailis manęs nestebina, nei ragų plotis,
 Nes ir jie patys dažnai rankų manų nulaužti.
 Kas ir bebūtų, padės man ilga patirtis bemedžiojant,
 Vargas, taip pat ir sunki manojo amžiaus dalia.
 Aš nūn į šiaurės miškus, neprilygdams romėnų poetams,
 Bet pasiklojęs menu, būdamas lenkas, einu. 120
 Tėvas išmokė mane žvėrių landynes tyrinėti,
 Vaikščioti tylutėliu, ko atsargiausiai žingsniu;
 Ten jis išmokė mane slaptingus vėjus pažinti,
 Kad nepajautų žvėris pinklių uosle ar klausa.
 Spiginant speigui žvarbiam, jis vertė mane prakaituoti,
 Kraudamas ietis sunkias tąsyk ant mano pečių,
 Džiugino maną akis žudynėm, ausis gi lojimaais,
 Kai čia parkrinta lokiai, ar atkaklieji šernai,
 Kai prisipildo tinklai pilni asilėlių baikščiųjų,
 Ir įvairius žvėrelius smaugia čia kilpos tvirtai, 130
 Kai tik sugriaudę ugnim šūviai drebina aukštąjį dangų,
 Ir kai nuo švino šratų kūnai parkrinta staiga.
 Vejasi žvėris kitus raitieji ir eiklosios ietys,
 Žemę nuo jųjų mirties sutepta kraujo puta;—
 Kai šitaip vyko tada, ir miškas didžiulis aidėjo,
 Aš prilygau dažnai žygiais savaisiais draugams:
 Arklių tikėdams savu, Dnepro giliąją perplaukiau vagą,
 Jeigu žvėris nuo manęs stengėsi jąja pasprukt;
 Aš ne dėl to taip dariau, kad nevengčiau baisiųjų pavojų,
 Bet kad šiame dalyke gėda draugams nusileist; 140
 Daug aš dalykų šurpių Lietuvoj bemedžiodams patyriau,
 Nors nebuvau šiam mene ir neįgudęs anksčiau.
 Menui ir šitai svarbu: nepulkit per daug, kai skaitysit,
 Girios vyro eilių, jeigu silpniau jos skambės.
 Bet su žvėries prigimtim ir būdu supažindinti reikia
 Tam, kad galėčiau toliau darbą pradėtąjį tęst;
 Viršija jis žiaurumu visus žvėris, ne tik jiems prilysta,
 Betgi nepuola žmogaus, jeigu nekiršina jo.
 Jis gi daugiausia tiktai gyvybę savąją saugo,
 Ir atsargesnį už jį įsivaizduoti sunku: 150

Svaistos aplink akimis, į abidvi puses apsidairo,
 Ir visą kelią toli pražvelgia priešais save,
 Puikiai supranta jisai žmogaus akių staigų žvilgsnį,
 Nors ir slėptusi šis, nors nekrutėtų visai.
 Vos kas už jo sušlamės, ausimis tuoj iš karto pagauna
 Ir atsigręžęs jis greit ruošiasi ginti save.
 Bet, pastebėtas tu jo, galėsi saugiausiai keliauti,
 Jeigu strėlė nešvytės, jeigu ginklai nežvilgės.
 Ziūri ilgai į tave, įsmeigęs jis savąjį žvilgsnį,
 Jeigu stebėsi tu jį, vietoj sustoja tuojau. 160
 Jeigu baimingai kartu jis veda švelnutį sūnelį,
 Vos tik pajutęs ginklų žvangesį, pradeda šėlt
 Ir tuoj šurpiu baubimu jis praneša pyktį baisingą,
 Kad tik prie jojo artyn nieks nebandytų prieit.
 Jei ir sutinka ką nors, be reikalo jojo nepuola
 Ir, kai šis traukias tolyn, leidžia jam saugiai pabėgt.
 Zaidžia stumbrukai linksmai, ir tėvams jie daug sukelia baimės,
 Jeigu nuliuksi toliau jie, sau linksmai siausdami.
 Jie tokiais gimsta klusniais, kad visur savo motiną seka
 Įkandin jos pėdomis, ką tik beveiktų jinai: 170
 Tai šokdami per pušis, užgriuvusias čia pat ant tako,
 Tai lenktyniaut eidami vietoj lygioj tarp savęs;
 Jie per plačiuosius griovius, pakelę pasitaikančius, šoka
 Taipgi per kliūtis didžias braunas mažučiais ragais;
 Savo švelnius kūnelius nuolatiniais žaidimais mankština,
 O pailsėti nors kiek leidžia jie sau gan retai.
 Sitas žvėris toks kantrus, ir toks jis vikrus begaliniai,—
 Kad tokiu jį didumu net ir sunku patikėt.
 Jeigu jis žaidžia ratu kada nors kur ankštutėje vietoj,
 Tartum viesulas koks sukas smarkiausiu greičiu: 180
 Žemėms išlėks aukštyn, apsisukęs jis vėl jas pagauna,
 Dar nenukritus žemyn, taško savaisiais ragais.
 Kaipgi gražu pažiūrėt, kada jie tarpusavy žaidžia,
 Kai jie vaizduoja kovas įprastu stumbrams būdu.
 Koyos šios kyla tada, kai neša ruduo jiems Veneros
 Laiką džiaugsmingą, kuris tęsiasi nedaugel dienų.
 Svenčia gi jas visuomet nuostabiausiu būdu pasiruošę,
 Savo džiaugsmus reikšdami kuo maloniausiais garsais:
 Skamba platybės dangaus nuo maurojimo jų begalinio,
 Sudreba žemė visa lig paskučiausių gelmių. 190
 Kas juos girdėjo, tas sako, kad jie gražesni už trimitų
 Balsą, ar kanklių garsus, kaip beužgautų kas jas:
 Daug įvairiausių balsų vienan skardan susilieja,—
 Nieko už jį negali tu malonesnio užgirst.
 Man gi neteko patirt, kiek laiko stumbras gyvena,
 Ir negaliu pasakyt aiškiai jo amžiaus ribos.
 Raštai nurodo gi mums ir tikrieji ženklai pranašauja:
 Vadui vienam du šimtus metų net tekę gyvent.
 Jam ant kaktos gi pražilę spindėdami karčiai žvilgėjo,
 Ir pavadinta nuo jų kaimenė buvo visa. 200
 O kad dėl amžiaus jo mažiau kas galėtų suklysti,—
 Savo akių šviesos buvo netekęs kovoj.
 Būna gyvenime taip, kad smarkūs ginčai iškyla
 Net tarp valdovų pačių dėl jų miškų ir žvėrių.
 Laikui praėjus ilgam, nustatyta jau buvo galiausiai,
 Kad pragyveno jisai amžių nemažą tikrai.

Betgi neaišku yra, kiek metų jo nieks neregėjo.
 Tad negaliu patikėt čia pateiktąja žinia.
 Nors įvairiausių gandų apie juos jau pasklidę per žmones,
 Bet aš manau neminėti, ko pats gerai nežinau. 210
 Kiek tiksliai nori kiti ausis tegu linksminėti stengias,—
 Čia nuo vėjelio šiurpus šlama aplinkui giria.
 Jie po gėlėtus laukus ir kaimus tėvų tekeliauja,
 Mums yra aiškūs keliai, kur mes privalome eit.
 Jie tegu klaidžioja sau ir laisve tegu sau naudojas,
 Tam gi, kuriam aš rašau, vien tik patinka tiesa.
 Auga kaskart jų šeima ir stumbrų būrelis didėja,
 Ir bendromis jėgomis saugo savas stovyklas.
 Poilsio eina ramaus, pasikliaudami sargu narsiausiu,
 Sis gi, besaugodams juos, suka aplinkui ratu. 220
 Tas turi teisę valdyti, kurs jėga ir grožiu pranašesnis!
 Varžosi jie dėl valdžios, kraują dažnai liedami,—
 Vargšų vadovų tada jau laukia nirtingosios kovos,
 Ir nė vienos valandos nėr pailsėti ramios,
 Nes tasai geismas valdyti tokiu šėlstančių įtūžiu verda,
 Jog jis apimsta tada, kai iš jų žūsta kuris.
 Kai susvyravus jėgoms, pavojus jų vieną ištinka,
 Tampa bandos vadovu tas, kurs laimėjo kovoj.
 Nuveiktas traukias liūdnami ir tremty visą amžių praleidžia,—
 Vykstantį vyrą tremtin seka nuliūdus pati. 230
 Taip atskirti vieniši medžiotojų bijosi iečių,
 O užpuolimų jokių būriui visam nebaisu.
 Kartą pašalinus juos, nebepriima kaimenė jaučių,
 O pati jėn sugrįžt gali dar žymiai laisviau.
 Ji su bailiu vaikeliu pargrįžta, jau vyrui jos žuvus,
 Kai netikėta mirtis nukerpa laimės gijas.
 Įsakais savo griežtais Kunigaikštis motinas saugo
 Ir savo rūpesčiu jis sergi gėrybes miškų.
 Šitoji tauta jas labiau už gelsvąjį auksą brangina,
 Ir iš tiesų jai nėra nieko vertesnio už jas, 240
 Nors ir čia pat prie krantų laivų daugybė atplaukia,
 Lig pat viršaus prikrautų begalės prekių taurių.
 Į visokiausius kraštus skuba upės, gabendamos turtą,
 Atneša su dovanom vėl čia greituosius laivus.
 Zemė derlinga, naši, patenkinta tinkamu darbu,
 Linksmąją piūtį laukams žada jinai visuomet.
 Daug čia galvijų būriais po laukus ir miškus pasiskleide,—
 Ir tai vienur, tai kitur matos laukiniai arkliai,
 Žmonės laivus iš svetur šito krašto sau vaisių prikrauna,
 Ko tiksliai būna svetur, turi ir jie pas save. 250
 Nors ši tauta ir labai turtinga visokiom gėrybėm,
 Bet ji už viską labiau vertina savo girias.
 Bet ne dėl to jiems miškai žalieji be galo patinka,
 Kad šeimnininkams saviems teikia gėrybių gausių,
 Girios gi duoda jiems geltonojo vaško daugybę,
 Duoda daugybę dervos, taip reikalingos laivams.
 Gauna ir kailių puikių iš jų žieminiams drabužiams
 Svečias šalies tolimos, jei piniginė pilna.
 Jie į plačiasias marias rąstus savo upėmis siunčia
 Ir visa tai, kas statyti tinka gaubtiesiems laivams, 260
 Taipgi ko reikia kraštams lygumų, kurie girių neturi,
 Kad galėtų jie sau rėst ir statyti namus.

Medžiai čia auga vešliai, ir niekad mes nesame matę
 Vietoj kurioj nors kitoj tokio didumo kaip čia.
 Nors jie ir be obuolių, kas galės palaikyt juos bevaisiais?
 Gausiai jie turi medaus, dūzgesio bičių pilni.
 Nuo įvairiausių gėlių laukai aplinkui pakvipe,—
 Čia kaimiečių būriai pluša juose tarp miškų.
 Kad būtų vietos koriaus, aukštai išskobiamas medis,—
 Padedant rankoms žmogaus, ruošiamas šitaip medus. 270
 Paukščių sparnuotųjų daug strėlėmis jie eiklosiom pašaua,
 Daug jų su šuvių trenksmu krinta iš aukšto dangaus.
 Tengi tarp paukščių kitų, dažniau susitelkę būreliais,
 Skraidžioja tetervinai — Plinijaus tetraonai.
 Jie yra gan dideli, sunkesni ir už riebiają žąsį,
 O jų mėsa taip skani traukia mus savo kvapu.
 Koks gi gražus reginys, kada jie pašauti krinta žemėn!
 Jūs gi nušovę šaulys gauna dvejopos naudos:
 Kūnui maistu būdama, mėsa dvasiai taip pat teikia peno,
 Ir ji pasklinda kartu ir viename, ir kitam. 280
 Ar apgaulingas pinkles ar tinklus labiau mėgsta kas spęsti,
 Darbas toksai nė vienam niekad bevaisis nebus.
 Lai sau medžioja visi,— visiems bendra ši taisyklė:
 Laisvė tokia suteikta jiems dėl gėrybių gausių.
 Žūsta savaime ir to sparnuotieji paukščiai ir žvėrys,
 Kurs perdaug šykščiai su jais elgias, turėdamas jų.
 Teko ne kartą matyt, kaip didžiuos ežerus nyksta žuvys,
 Jei šeimininkas per daug gailisi gaudyti jas;
 O aptvertajam sode dažniau net ir medžiai retėja,
 Taipgi ir dirvoj šykščioj žūsta pasėliai greičiau. 290
 Visa tai savo krašte dažnai mes stebėdamies matom.
 Ar tokia dievo valia — viską paskleisti žmonėms,
 Ar nuo kerų nuostabių čia viskas ir žūva, ir auga,—
 Kartais ateina tokia man begalvojant mintis.
 Ir tokia didelė čia žolių, taipgi žodžių galybė,
 Siaurėj šaltojoj, tiek daug burtų baisiųjų giesmių,
 Kad neatrodo visai, jog Medėja tai pasaka buvo,
 Betgi aiškėja beveik, jog ji gyveno tikrai,
 Jeigu apžvelgtume mes šių laikų būrimus nuostabiausius,—
 Nors ir krikščionys griežtai juos reikalauja uždraust. 300
 Ir paprastai jie tuojau kiekvieną meta į ugnį,
 Kad tik galėtų greičiau to paaiškėti darbai,
 Kurs su tokiais veiksmais yra bent kiek susirišęs,
 Ar, matydamas juos, tuoj nesistengia pranešt.
 Jeigu gandai nelemti tikrai apie ką nors pasklinda,
 Nors padaryti darbai glūdi tamsos apgaubti,
 Bet ji pačiumpa tuojau ir, rankas jam ir kojas surišę,
 Įmeta beregint jį į sūkuringas gelmes,
 Jeigu jis skęsta, tada tikrai nekaltu jį palaiko,
 Jei, atvirksčiai,— visuomet laikomas būna kaltu. 310
 Matėm kaip jį surišti vandens armeny sūkuringam
 Grūmės, panert geisdami galvas į šaltas bangas;
 Visa tai matė minia, šaukdama siaubingai ant kranto;
 Baimė be galo kraupi apėmė tąsyk mane.
 Nuo šiurpulingos galvos vanduo betekėdamas traukės,
 Jis man atrodė tada nepanašus į save.
 Bet teisingesnė ugnis, kuri gali įvykdyt tą siaubą
 Ir atitolint dažnai tokį baisumą, kaip šis.

Jeigu kas tuo abejos, tas galės net ir pats įsitikint,
 Kad taip yra Lietuvoj, ir kad aš tiesą sakau. 320
 Betgi tuos burtus, kuriais užsiima moterys piktos,
 Vyrai išlepę ir tie, daro taip pat neretai.
 To aš nenoriu minėt: užtenka tik viena nurodyt,
 Kad tai mūsų miškams turi menkutės reikšmės.
 Nors ir be galo yra visur įvairiausių linksmybių,
 Bet iš jų girioms didžioms būna mažiausia naudos.
 Jų tik viena puošmena, kad jos turi žvėrių kilmingiausių
 Kuo didžiausius būrius, tinkamus vyrams šauniems;
 Grūdina jie medžiokle savo dvasią, įgytą iš Marso,
 Ir laisvą laiką joje leidžia didžiausiam varge. 330
 Sitoks jų vargas yra naudingas ir grūdina kūną,
 Kurs tebelieka stiprus ir po senatvės našta,
 Jis ilgam laikui žmogaus gyvenimo amžių pratęsia:
 Kaip mums pati patirtis liudija tai iš tiesų;
 Taip jisai amžių žmogaus išsaugo be žilojo plauko,
 Aštrina jis ir jausmus, daro be galo žvalius.
 Kai mes įtempiam ausis stipriai į krebždėjimą menką,
 Mums jo beklausant tada, puikiai stiprėja klausą;
 O kai aštriuoju žvilgsniu mes žiūrim į tolių platybes,
 Savo šviesiosiomis akims gauname vaistus gerus. 340
 Taipgi medžiotojas tai, nuolatos bemedžiodamas, gauna,
 Savo ausies budrumu stiprina jėgą regos,
 Kai tik išvydęs žvėris medžiotoją sau dar galvoja
 Ir gudrumu nuostabiu svarsto klastingus žygius,—
 Tai nuostabios prigimties dovana netikėtoji nelaimėj,—
 Mums ir suprasti sunku, kaip pasielgt jis galės.
 Tokius vienok dalykus pažįstančiam girią kartoju,
 Bet nepažįstančiam jos bus patikėti sunku.
 To neminėdamas, jiems palieku gerai apsvarstyti,
 Jų nuolatiniai vargai visa tai leidžia suprast. 350
 Jie tegu sako verčiau, kad ne daug esu aš parašęs,
 Bet kiek man leidžia tiktai laiko riboto darbai,
 Kai tik sugaudžia dangus nuo lojimo skalikų didžiulio,
 Kokį mums jausmą širdy sukelia šis gaudesys!
 Kaip mus paveikia šauksmai, kai perskrodžia ramiąją tylą,
 Kai jų daugybė garsų kyla ir leidžias žemyn!
 Ką gi mums gali suteikt laukinis maurojimas lokio,
 Perverto ietim arba sužeisto šerno šauksmai?
 Kaip tada virpa žmogus, kai sužeistą stumbrą pamato,
 Kai iš atvertų nasrų gaudžia siaubingį garsai, 360
 Kai įsiutimas žiaurus jį gaubia,— baisu pažiūrėti,—
 Ir kai iš pykčio aršaus akys jo sukas ratu!
 Jei šiurpulingu balsu suriaumoja čia sužeistas stumbras,
 Tai aplinkinė giria dreba nuo jojo garsų.
 Mėto jis pėdas savas ir šuolius grėsmingus jis keičia,
 Ir pasidaro tada mums begaliniai klaukus.
 Kaip tada širdys žmonių iš baimės drebėdamos virpa!
 Kaip pralinks mėja, kai vėl sąmonė grįžta atgal!
 Ar mes kilnius dalykus iš tikrųjų prisimenam tąsyk?
 Ar paaiškėja tuomet, ko nesupratom seniau? 370
 Ar priderėtų svarstyt sunkiąsias tėvynės nelaimes,
 Kad mes suprastume, kaip reikia ją vėl atstatyt?
 Kartais žinia maloni nuskaidrinus džiugina protą
 Ir net už vaistus gerus padeda kūnui daugiau.

Jeigu kas nors įsigeis malonumo medžioklėj patirti
 Ir savo kūną norės girios užgrūdyt vargu,
 Ar kas nors girioj didžioj panorės sveikai laiką praleisti,
 Kad neslogintų jausmų nuobodulys įkyrus,
 Tas pasijuokti galės iš gydytojų, ir pragyvens jis
 Ilgus metus, neprašys jų pagalbos jokios, 380
 Ir negadins vidurių jokiais vaistais, jis būdamas sveikas,
 O juos vartojęs ilgai, tuoj pat nutraukti galės.
 Jiems tikrai nieko nėra gyvesnio už šaltąją šiaurę,
 Jų visas penas tiktai baisios medžioklės tėra.
 Kaip tik dėl to mes girias labiau ir už visą branginam,
 Žvėris klajūnus aukščiau laikom už daugelį ką.
 Reiktų papasakot dar kokiais būdais pagauna ši žvėrį,
 Jei nevaržytų manęs laikas ankštąja riba.
 Jeigu gi šiaurės tautos mes norime būdą pažinti,
 Savo tėvynėje mes turim tokių papročių. 390
 Ietim iš tolo nukaut šitą žvėrį neleidžiama niekam,
 Uždrausta jį ir slapta, kilpas pastačius, pagaut.
 Visad garbingai su juo jėga kovodavo vyrai;
 Prietarai juos kažkokie versdavo šitaip daryt.
 Sakoma, kad paprastai jie traukia iš girių didžiųjų,
 Kol susitikęs kas nors nugali savo ranka.
 Tai išgalvota yra, kad žmonių neapimtų tingumas,
 Bet aš taipogi manau,— būti galėjo ir taip.
 Viską palikęs šalia, aš tik viena papasakot noriu,—
 Ką tąsyk teko patirt ir pamatyti pačiam. 400
 Ko aš svyruoju kalbėt apie pačią medėją Dianą
 Ar apie vieną iš tų jos palydovų gausių?
 Laiko man nėr Apolono lankais lenktaisiais gėrėtis,
 Ietim, krauju suteptom, žudžiusiom žvėris žiaurios.
 Aš, kurs į Kristų tikiu ir į motiną Kristaus, Junoną
 Taipgi Jupiterį čia liaupsinu savo giesmėj.
 Aš jau dalykų tikrų su pasakom čia nemaišysiu,
 Man tegu būna trumpai leista kalbėt atvirai,
 Kad jie toli nuo tiesos, įsipainioję moksluos nuklydo,
 Ir kad jų giesmės dabar mintą senolių klaida. 410
 Štai ir Erazmas mūs, Plocko vyskupas, atmeta visa,
 Jeigu tik dievą kas nors laiko už visą žemiau,
 Ir prie dorybių didžių jis vieną dar priskiria, būtent:
 Vyskupo jis nevertų raštų neškaito visai.
 Tad pagal jojo jausmus savuosius žodžius aš lygiuoju,—
 Jei tik religijos kiek glūdi manoj giesmėj.
 Jeigu saldžių sieki ir ieškai pats sau malonumo,
 Tai šiam laukely prastam tu neatrasi gėlių,
 Jis ir ledu, ir sniegu giliuoju sau guli apklotas;
 Viską padarė tatai mūsų šaltoji žiema. 420
 Vasarą mes priversti karuos nuolatiniuos praleisti,
 Ir tik šaltoji žiema teikia mums laimės medžiot.
 Betgi ir paprotį ši mums prievarta Marsas nutraukė:
 Su nuolatiniais karais mėgstame mes ir šalčius.
 Toji baisi padėtis sutrukdė tylėjimą mano,
 Skausmas pravirkdė mane, privertė žodžiais prabilt.
 Mūsų kareiviai tada už visą pasaulį kovojo,
 Kad būtų tik saugesni įstatai brolių šventi.
 Priešas naikina jau mus, viduje jis taip pat viską griauna,
 Ir Kristaus vardą dabar nori visai išnaikint; 430

Skelbia karus, bet ne tam, kad turtų ir žemių igrų,
 Ar kad didžiutusi tik savo valstybės garbe,
 Bet sužvėrėjo jau taip, kad kraujo žmogaus jis tetrokšta,
 Ir kad tikybos kitos žmones žudyt malonu,
 Kad bežudydamas juos, savuosius ginklus išbandytų,
 Kad jis šunims ar kirliams kūnus išmestų suryt.
 Jam nugalėjus, tuomet nér nieko geresnio už mirtį,
 Nes mūs gyvenimas toks skausmo suteikia daugiau.
 Viską pripratęs tvarkyt pagal įprastą paprotį savo,
 Dievą aukščiausiąjį vos leidžia žodžiu paminét. 440
 Esame jo pakrašty, mūsų kūnai sustabdo jų ietis,
 Mūsų gi kraujas seniai trukdo jo žygio kelius,
 Kad nesiveržtų toliau ir nesmegtų giliau kalavijo,
 Kad neišskerstų visų, ką tik sutinka kely.
 Likęs jis griežia dantim. Su juo mes galétume kautis,
 Kautis galétume mes ir kuo puikiausia sėkme,
 Jei negrasintų tauta, krikšto ryšiais save susivaržius,
 Jei kitoj pusėj jinai mūsų neengtų tautos,
 Jų ramybė tyli ginama dabar rūpesčių mūsų. 450
 Jie puldinėja ir mus geidžia greičiau pražudyt;
 Vietoj pagalbą suteikt jie karą su priešais mums ruošia,
 Kursto visaip pažadais ir patarimais savais;
 Bėga neramūs laikai ir taip bejudėdami liepia,
 Kad mes savu griuvimu tuoj nugramzdintume juos.
 Ar nenorės jie tada numalšint bekorojančią ligą,
 Kai per vėlai atnešti vaistai padét negalės?
 Kad tai yra netoli kiekvienas žmogus šitai mato,
 Kas tiktai nori stebét ženklus ir tuos dalykus,
 Saugoki žvėris, prakeiktas gobšume, sau vidurius grauški,
 Riebiają žemę patrėšk, sniegą suvilgk krauju! 460
 Viską čionai atgabenk, grandines jiems uždėjęs apkaustyk,
 Kad jos prislėgtų kaklus tavo ar tavo vaikų!
 Dievo ranka pakelta, ir savo mostu grėsminguoju
 Darbus nurodo baises, kerštą už tai ruošdama.
 Ar tu galvoji vis delst, kol jis dar žaibų nepaleido? —
 Greitai ateina žiauri, negailestinga mirtis;
 Laikas atėjo dabar apyskaitas duoti smulkiausias:
 Tu gi suprasi tada, kiek tas šėlimas padės.
 Tu dar patirsi tuomet, ką reišké tuos priešus paremti
 Tam, kad sukaustytų jie tūkstančius mūsų žmonių 470
 Ta kruvina vergija, kurios amžiai numesti negali:
 Taip ji diena iš dienos mūsų kankina vaikus.
 Argi tiek mūsų kartų, kurios laikės įstatymu Kristaus,
 Tau vadovaujant, galės kristi bedugnėn baision?
 Ką gi tau skundai padės čia girioje, Husoviane?
 Tu gi į žvėris paikius savąjį balsą nukreipk.
 Toks jau yra paprotys: jei šiaurėj medžiojam šį žvėrį,
 Sekti privalome jį jo mėgiamuoju keliu.
 Medžių nupiauna jie daug ir užtveria užtvarą ilgą,
 Ir uždaryti tada laikomį žvėrys garde. 480
 Dvylika tūkstančių, gal ir daugiau, yra žingsnių aplinkui,
 Jeigu auzonų matu mes išmatuosime juos.
 Čia ir sargyba budri pastatyta sustiprina gardą,
 Kad negalėtų iš jo niekas ištrūkt ir pabėgt:
 Gardo nestato kaskart vis naujai; čionai užtvaros senos,
 Betgi jos daug kur aplink turi angų atvirų.

Kad jan galėtų žvėris įeiti laisvai ir be vargo,
 Jas tuoj uždaro, ir šis lieka ganykloj jaukioj.
 Pasinaudoję tvora, užsidarom ir patys medžiojam,
 Laimė nors ir palanki, baimė grasina aplink. 490
 Niekas pagalbos jokios neteikia čia draugui mielajam,
 Tarnas čionai niekada pono nelydi kilnaus,
 Tėvas nemato sūnaus, nei savojo tėvo jo vaikas,
 Leidžiama čia kiekvienam pareigas vykdyt savas.
 Gali kiekvienas čionai gyvybę prarast ir išsaugot,
 Čia ir mažiausia klaida turi didžiulės svarbos.
 Nuostatai rodo griežti, kaip elgtis čia turi kiekvienas,
 Ir nustatyta bausmė vyrus sutvardo kietai.
 Laimė visiems ta pati, globa visiems čia vienoda:
 Lai tik jis būna vikrus, žirgas tebūna eiklus. 500
 Į pavojus su mumis didžiadvasiai čia veržias karaliai,
 Niekas nenori, kad juos kas palaikytų bailiais.
 Kaip jie skitų pulkus kardu iškloti papratę
 Tąsyk, kai liaudis visa kruvinus stebi karus.
 Jis tarp medžiotojų tuoj su žirgu eikliu įsimaišo:
 Jo didenybei tokie žygiai nėra negarbė,
 Plunksnas suspaudžiau tvirtai, nes jos man rankoje skrieja
 Ir, Žygimante, tuoj veržias pagarbint tave.
 Leist malonėk, nes dalykas svarbus, tu o tėve tėvynės,
 Nors ir maža dalimi nuopelnus tavo pagerbt. 510
 Žygiais tėvynėj garsus, už jos tu esi dar garsesnis,
 Ir nėra lengva iš jų vieną kurį aprašyt.
 Girioj didingas esi, bet norėčiau kovas apdainuoti,
 O kad padaryti tai man tik užtektų jėgų!
 Jeigu likimas suteiks gyvenime man kiek ramybės,
 Poilsį skirsiu tuomet garsinti žygiams taviems.
 Šis mano darbas tiktai atskleidžia, kas padengta girių,—
 Jis pasitenkins, kad čia žvėrį galės apdainuot.
 Kaip atsitinka dažnai, jog kartu apie daug jų dainuoja,
 O apie daugelį jų darbas be galo platus. 520
 Mes gi ir daugelį žvėrių ir vieną jų esame matę,
 Čia aprašysiu aš jį, koks man atrodė tuomet.
 Jis lengvomis strėlėmis pirmiausia sužeistas buvo,
 Jos tarsi aštrūs dygliai odoj styrėjo ant jo.
 Sėldamas baisiai dabar jis niauriai apžvelgė vyrus,
 Ir iš jo šnervių jautrių sklido siaubingi garsai.
 Jis, atsigręžęs staiga, žingsniuoja ir šuoliu pašoka
 Ir, kiek galėdamas, tuoj pradeda bėgti vikriai;
 Bėgantį jį iš paskos triukšmaudami raiteliai vejas:
 Jujų galingi šauksmai siekia padangių žvaigždes. 530
 Bet kai strimgalviais jisai bebėgdamas vietą pasiekia,
 Kur pastatyta tvora užtveria jojo kelius,
 Suskamba šauksmas minios, jis čia atsitenkęs sustoja,
 Svarsto jis, kur jam pasukt, kur reikia bėgti toliau.
 Strigo ir vėlei strėlė, zvimbdoma į jo sužeistą kūną,
 Kad įnirtimas žvėries dar suliepsnotų karščiau.
 Kai tik pamatė save nusėtą strėlėm geležinėm,
 Jį pasiutimas baisus apėmė tąsyk staiga.
 Jis čia medžiotojus tuoj žvilgsniu įnirtusiu puola,
 Kur tik didesnis būrys, puola įtužęs smarkiau. 540
 Šoka siaubingas žvėris pirmiausia skalikų žudyti
 Ir po puotos kruvinos metas ant vyrų ūmai.

Bėga jaunuoliai nuo jo ir žirgus į šalį nukreipia,
 Nuo begalinių šauksmų dreba didžiulė giria.
 Niekas neturi vilties pabėgti, belėkdamas tiesiai,
 Ir tik vingiuotu keliu galima saugiai pasprukt.
 Toks įtūžimas baisus ir kerštas pabaisą tą neša,
 Kad toks didžiulis įsiai vingiu negali palėkt.
 Supamas būrio raitų, kartu įsiai bėga tarp jų,
 Puola jų vieną kurį ir nebegali sustot. 550
 Sokdamas šuoliais staigiais, jis kūnu didesnis atrodo,
 Kai išsitiesia, tuomet baubia pro nosį niūriai.
 Taršo siaubingus karčius jam vėjas ir blaško į šalį,
 Išvaizda tąsyk baisus, didelis, piktas, žiaurus;
 Jis per užtvertas tvoras galvotrukčiais virsdamas šoka,
 Ir savo pykčiui žiauriam ieško čia grobio bausaus.
 O kokių įniršių jis tada visas pritvinęs alsuoja,
 Čia tuoj kiekvienas galės viską gerai numanyt.
 Kartą garsingas turtu ir senolių garbę jaunikaitis 560
 Prašė, kad leistų kovot jam su baisingu žvėrim,
 Kad susikaut su žvėrim galėtų jis ietim aštriąja
 Ir didžiulius jo narius čia pat ant žemės patiest.
 Leido jam vargšui, ir jis pasislėpęs už medžio stovėjo,—
 Laukė dabar, iš kurios pusės atbėgs čia žvėris.
 Štai pasirodė ir jis, ir žemė nuo jo sudrebėjo,
 Šucypė šunys balsu,— ženklas, kad nirsta žvėris.
 Mato jis, kaip iš nosų pasklinda garų debesėliai,
 Pulti jis šunį čia pat liovės, sustoję staiga,
 Ten gi, kur buvo pušis siutingas akis jis nukreipia; 570
 Vargšas pamanė, kad jį jau pastebėjo žvėris;
 Nors šis dar buvo toli, bet jaunuolis jau taip išsigando,
 Kad tik iš baimės didžios mirė bematant čia pat.
 Jį čia surado draugai sustirusį taip, kaip stovėjo,
 Ir jie stebėjos, kad taip mirė iš baimės žmogus.
 Jeigu karališką kas gyvatę pamato, tuoj miršta,
 Ko gi reikėjo jam mirt? Jo dar nematė žvėris.
 Tąsyk tikėjo visi, kad baiminga širdis jį pražudė,
 O ir jaunimas skaniai juokės iš jojo mirties.
 Jeigu neklystu tik aš,— menu padaryta tai mano,—
 Ant jojo kapo tada įrašas buvo toksai: 580
 „Ką padarytų ragai? Čia žuvo Laurynas, pamatęs
 Stumbrą iš tolo tiktai; jis ir palaidotas čia“.
 Prisipažįstu, jog tai, ką šviesiom akimis esu matęs,
 Niekas nebaugino manęs tiek daug, kaip šitas žvėris.
 Kaip įnirtingai žvėris šokinėja ir niokoja viską,
 Kol nesuranda ko nors į skiautelius sudraskyt.
 Jeigu jis stabteli kiek, tai šnervėmis orą tuoj gauda,
 Ar negalėtų ką nors jis bent iš kvapo užuost.
 Visa, kas gyva, tuomet bešėldamas stengias pagauti;
 Kas tik pakliūva, jis tą laiko savu skriaudiku. 590
 Ką bepagriebia, aukštyn bematant į orą tuoj sviedžia,
 O kai nukrinta žemyn, bado jį savo ragais:
 Ar būtų vyras, arba didžiulis arklys, jam vis viena,—
 Kūnai lekioja ore tąsyk aukštyn išmesti;
 Mėto juos be atvangos ir į gabalus smulkius sudrasko,
 Mėsos kartu su kraujais krinta šurpiuoju lietum.
 Mėtomas šitaip žmogus su arklio nariais susimaišo,
 Ir iš visų gabalų teka kraujai abiejų.

Jeigu kuris nors žvėris jam ant kelio tada pasitaiko,
 Tuoį jis ištykšta ore, nors ir mėgina pabėgt.
 Matėme, kaip, išmesti į orą, skrajodavo briedžiai,
 Kai tiktai vietoj aukštoj mesdavo šitas žvėris.
 Šernus ir lokius piktus tuo labiau jis pagriebę ištaško,
 Jeigu prireiktų kam nors, daug kas paliudyt galės;
 Vidurius jų tada jisai vienu ypu išplėšia,
 Sie įvairiom kryptimis lekia visi atskirai;
 Taip jie aukštyn išmesti skraidydami sukasi greitai,
 Kad patikėti sunku, jog taip yra iš tiesų.
 Paukščiai šlykščiausi ore plasnodami maistą sau gauda,
 Taipgi varnai šakose gabalus renka mėsos.
 Raitelis medų aukštam pakibęs,— kas tuo patikėtų,—
 Kai jis su žirgu kartu išmestas buvo aukštyn.
 Taip atsitiko tada, kai sviedė abu juos pabaisa,—
 Medžio viršūnėj aukštoj sveikas įstrigo žmogus.
 Tam nė jokių pavyzdžių nurodyti net ir nereikia,
 Kas nenorės patikėt, vėjais neverta kalbėt.
 Tas dar nematė žvėries, kurs nirštančio jo neregėjo,
 Kai jisai dūksta tada, griaudamas viską jėga;
 Kur tik pasisuka jis, belėkdamas šuoliais smarkiausiais,
 Viską išgriauna labiau už siaubingąsias audras.
 Kaip suriaumoja tada ir kaip šokinėja siaubūnas,
 Kai jis pradžiunga savais žygiais, čia pat atliktais.
 Kūno visi sąnariai tuomet jam džiaugsmu prisipildo!
 Tąsyk galvoja, kad tiek kartų atkeršijo jis,
 Kiek pragaistingus ragus išvysta krauju aptaškytus!
 Aš viso to negaliu žodžiais savaisiais išreikšt.
 Toks jisai būna vikrus, kad mums iš tikrųjų atrodo
 Ne žvėrimi, bet labiau sniego ar dulkių vilnim.
 Skelbia tada žudynes mėsos kvapu užterštas oras,
 Sniegas pasrūvęs krauju rodo žuvimo vietas,
 Kai ant lenktųjų šakų matai tokius sąnarius kabant,
 Nes jų, nukritus vieniems, dar pasilieka kiti.
 Paskum maitintoją savo, kur tik jisai ir bebėgtų,
 Seka gausus iš paskos paukščių plėsrūnų būrys.
 Sužeistą kūną jisai ilgai vis dar mēto ir bloškia
 Ir nepatenkintas tol savo žudynėm žiauriam,
 Kolei sutrintus narius ir visai ištaškytus palieka:
 Kaulų jei lieka bent kiek, kojom sutriopia galop.
 Puola daug raitelių jį, bet būreliais mažais išsiskleidę,
 Žvėrį šį erzina jie savo grėsmingais šauksmais,
 Aišku, ne be priežasties: dažnai juk, likimui nulėmus,
 Net ir narsuolis žymus žūsta nuo jo kovojė.
 Lengva yra plačioje lygumoj kuo smarkiausiai bėgioti,
 Palenktyniauti kartu su laukiniu žvėrimi.
 Visa tai būna laukuos, o girioj ir šitaip įvyksta:
 Medis supuvęs visai parmeta žirgą staiga,
 Daug ką apgauna čionai ir kurmio išknaisioti guoliai,
 Slapiosios vietos arba ledas, apklotas žiemos,
 Taipgi nelengva išvengt šakų, kurios svyra lig žemės,
 O netikėtą mirtis laukia, pastojus kelius,
 Kam pasitaiko nukrist, žvėris jį ar arklį pagriebia,—
 Kūnas bedvasis aukštai skraidžioja padėbesy.
 Bėgdams nuo vieno žvėries, dažnai jis užbėga ant kito,
 Kurs čia bematant ragais puola iš pryaškio jį.

600

610

620

630

640

650

Jeigu norėčiau pasekt, kas labiausiai yra pagarsėję,
 Ir apie žvėrį taip pat viską smulkiausiai primint,
 Tai ir vargu ar kada aš savąją kalbą pabaigčiau
 Ir nežinau net, kokia būtų manoji knyga.
 Tokią medžioklę tačiau, pražūtingąją daugeliui vyrų,
 Kartais kas nors palaikyt gal ir galėtų paika,
 Jei kaltininkas tik jos nebūtų toks aukštas valdovas,—
 Vardas šis jo ir dabar vertas didžios pagarbos.
 Tais gi savumais gilus nepalenkiamo Vytauto protas
 Stiprino pažeistas jau savo tėvynės jėgas.
 Lavino jis jaunuolius, šiais žaidimais rengė juos karui,
 Kai jis visos Lietuvos buvo kadaį valdovu,
 Kad nereikėtų patirt ko nors netikėto iš priešo,
 Vertė pakęst sunkumus, nors buvo laikas ramus.
 Didis gerbėjas taikos ir ugingas karo žibintas,
 O kiek jis kart iš makštų kardą turėjo ištraukti!
 Jo išsigandęs lankuš sulaužytus klojo totorius,
 Tartum koks vergas klusnus, galvą nuleidęs žemyn.
 Kas prisiplėšęs namo po pergalės grobį gabeno,
 Gėdingesniu dar grobiu tapo, kai palietė jį.
 Nepripažino kitų valdovų, nebent kuriuos skyrė
 Pats, ir įsakymų jo klausė visi nuolankiai.
 Tąsyk meilingu balsu valdovu jį vadino maskvietis,
 Nors galingiausias jėga buvo jisai už visus.
 Turkas galiūnas tada didžias jam dovanas siuntė
 Ir jau beveik jam paklust ruošėsi jis nuolankiai.
 Trys milžinai, prieš kuriuos drebėdavo visas pasaulis,
 Baimės didžios apimti tąsyk tylėjo visi.
 Bet ne tiktai miškuose toks ugingas narsumas išaugo,—
 Ugdomas buvo visaip ir kitose srityse.
 Jam vadovaujant, laukai nuo kareivių tolydžio mirgėjo,
 Matėsi karo vaizdai ir taikinguoju metu.
 Kad išvermingas karys įgudusiai svaidyty ietis,
 Darbas grūdino jo tąsyk tvirtąsias rankas;
 Dūzgė lenktieji lankai nuo jų nuolatinio tempimo.
 Kario gi rankos taiklios, štai kokie buvo ženklai:
 Raiteliai lėkė ratu ir, išmetę aukštyn sviedinėlj,
 Savo eiklosiom strėlėm tuoj sukapodavo jį.
 Ir į kepurę, aukšton padangėn jie išmestą, šaudė,
 Ji gi daugybės strėlių perverta, krito žemyn.
 Gervė, aukštai skrisdama, pakirstais sparnais žemėn krinta,
 O josios kūne visam nēr net žaizdelės jokios.
 Nei betupėdamas medy, nei orą sparnais bekapodams,
 Nei kur vandens vidury paukštis iš jų neištruks.
 Didelis džiaugsmas įteikt sparnuotąjį paukštį valdovui,
 Jeigu pavykdavo jį tik išmoningai nukaut.
 Didelė buvo garbė gyvenimą leist bemedžiojant:
 Paskui žvėris balius vydavos Marso būrys,
 Kai tik iš vietų slaptų per girios tankiausius krūmynus
 Išvarydavo juos vyrų galingi šauksmai.
 Skriejo baisingas žvėris, kaip plunksnom, strėlėm apsmagstytas,
 Kol nuo žaizdos mirtinos griuvo, netekęs jėgų.
 Betgi valdovui yra daug svarbesnis dar vienas dalykas,—
 Kad jie lenktynėm dažnom lavintų žirgus ristus.
 Jeigu prabėgdavo jie šimtą stadijų, tąsyk tik leido
 Jiems po vargų didelių bėgti prie ženklo ribos.

660

670

680

690

700

710

171

Stai prie jo lekia būriai raitųjų ir prakaitą lieja,
 Ogi ristyųjų žirgų girdis šniokštimas smarkus.
 Vienas tik žirgas tokių lenktynių ištvert negalėtų,
 Bet su savuoju vadu nešas jų visas būrys.
 Stengias greituočiai žirgai pakelt šį sunkumą ir džiaugias,
 Jeigu tiktai rungčiomis nešt šeimininką galės.
 Ir nuostabiausiu būdu jaunuoliai su savo saidokais
 Čia nuo vieny jie žirgų šoka tuojau ant kitų.
 Bet kad bailiai niekada negalėtų pralenkti narsuolių,
 Tamsiąją naktį dėl to viską reikėjo atlikt. 720
 Buvo didžiom dovanom nugalėtojai apdovanoti,
 O nugalėti tiktai pajuoka ir negarbe.
 Teko daug vargo padėt, jeigu kas per giliają upę
 Persikelt bandė tenai, kur tvinsta, ošia vanduo,
 Kur sūkuringa vilnis pakilusi muša į krantą,
 Kur, susisukus volu, siaučia smarkioji banga.
 Buvo toksai paprotys, kad kiekvienas prie šakių lenktųjų
 Rišdavo savo ginklus, rūbais apvijęs savais.
 Juos, per audringas bangas krūtine prasiverždamas, žirgas
 Nešdavo šitaip visus visiškai sausutėlius. 730
 Šoka ristieji žirgai ir būriu tuoj per vandenį neria,
 Snervės bekyšo tiktai, girdis šniokštimas smarkus.
 Kybą ant jų kaklų jaunuoliai, ranka dešiniąja
 Įsikabinę karčius, vandeniui irias kaire.
 Dovanos ėmė judėt: pirmiausia geresnės, paskui gi
 Kiek menkesnės, toliau,— ką tik nusipelnė kas.
 Taip išmankštintas karys ir be tilto pereina upę,
 Nors čia vanduo ir gilus, kelias kartu su ginklu.
 Nėr to dalyko, kuris būtų kariui narsiam tinkamesnis
 Kaip ryžtingumas, nes jis viltis ir baimę pranoks. 740
 Vytautos savo karių narsiausiųjų toks buvo turtingas,
 Kad net vargu kas suras tokį pasaulį, kaip jis.
 Esant tad jam valdovu viešpatavo taurus teisingumas,
 Vyrams garbingiems dažnai dovanas skyrė didžias,
 Panieka teko taip pat didžiūnams už jų ištižimą,
 Nes jisai papročių buvo teisėjas rūstus.
 Jis visose srityse teisingumo švento žiūrėjo,
 Kad negalėtų kur nors slėptis apgaulė kokia,
 Kalbama, jog net tada, kai baidimui paskirdavo dieną,
 Daugel kaltųjų tuojau patys skubėdavo mirt: 750
 Nedelsdami ant kaklų tamprias jie sau nerdavo kilpas,
 Nes jau nebuvo vilties, kad jiems atleistų bausmes.
 Liudininkus melagius visaip jisai liepė kankinti,
 Kad tik daugiau ateity niekas nedrįstų meluot.
 Priesaikų pats jis kreivų beklausydamas, veidu rūščiuoju
 Čia prie žiūrovų akių grasė melagiui bausme,
 Ir jų daugumą, žvėrių jis kailiais gauruotais apvilkęs,
 Liepdavo tuoj atiduot juos sudraskyti šunims.
 Niekam nebuvo jisai toks rūstus kaip kuriam nors teisėjui, 760
 Dovanomis papirktam, jeigu susekdavo jį.
 Sako, jog vienas iš jų sudraskytas į gabalus buvo,
 Kad, tik paėmęs kyšius, bylą išsprendė teisiai.
 Mat, tasai vargšas tada neklausė jo įsako griežto,
 Jį ir kankino dėl to, kad būt kitiems pavyzdys.
 Jam viešpataujant visai išnyko gaujos gobšuolių,
 Ir už nuopelną tą bus jam garbė amžina.

Daugel jo žygių garsių, garbingiausiais vardais pavadintų,

Bet mums yra dar svarbu darbą ir šį paminėt:

Jis žemdirbių taikingosios tautos dar lavino žmones,—

Arklas rūpėjo tik jai ir niekas kitas tada,—

Liepdavo į stovyklas atvesti supančiotų stumbrų,

Kad sužeidimų jokių kūne nebūtų visai,

Ir už įvykdymą to bausmes jis ir dovanas skyrė.

O susirinkus minia ėmėsi darbo tuojau

Ir šį įsakymą jo, nepabūgusi nieko, įvykdė.

Ir prieš valdovo akis štai jau stovėjo žvėris;

Prisipažinti turiu, jog vargiai aš tuo patikėčiau,

Jei nepasektų gi man šitai seneliai žiną.

Kad abejočiau mažiau, nusakė ir priemonės, būdą;

Ir, kaip kalbėjo jie man, įtaisai buvo tokie:

Dviguba stovi tvora išsiskleidus, toliau vis siaurėja,

O jos kyls pryšaky turi didžiausios ertmės,

Jo pačiame vidury įdėtos kartys gan tvirtos,—

Jas gi pušis nukirsta dengia savu žalumu.

Užmestos šakos aplink čia viską paslėpusios laikė,

Kad negalėtų pajust pinklių žvėris atsargus.

Vienas medžiotojas, rūbą raudoną ir kardą švytruodams,

Kiršino jį iš toli, degantį baisiai pykčiu.

Sis, tartum viesulas koks, įnirtęs tuoj puola ant jojo,

O tas medžiotojas greit lekia vieta parinkta,

Kolei pasiekia pinkles, čia paruoštas stumbrui iš anksto

Ir tuoj įbėga vidun, vejantis žvėriui čia pat.

Stumbro smarkioji ugnis negalėtų dabar sulaikyti,—

Krinta galvotrūkčiais jis tuoj į paspėstas pinkles.

Cia per kamputį tvoros galėjo tik vyras pralįsti,

Stumbras, suspaustas tvirtai, grįžti negali atgal.

Tuoj iš landynių išnyra kiti ir įstrigusį žvėrį

Supa, užmetę virves, sąnarius veržia stiprius.

Pančiais apraizgo kartu, nasrus putojančius stumbro

Suriša šikšnom tvirtom, raiščiai pastyra virš jo.

Vyrų ginkluotų būriai sulaikyti jo negalėtų:

Jeigu užtvertų kelius, jis prasiveržtų jėga;

Surištą tempė dabar, apnarpliotas virvėmis ėjo

Viduryje tarp žmonių, apimtas baimės didžios.

Bet buvo laisvė duota,— paleido į lygųjį lauką,—

Jam iš tikrųjų dabar pančių jokių nebaisu.

Buvo paleistas, kad skitų strėlėm raitieji smaugstytų,

Ir kad galėtų kariai lavintis savo mene.

Jie gi turėjo didžių dovanų už jų ietis taikliąsias,

Sako, kad tam tikslui jiems paruošta buvo diržų.

Kas smeigė ietį geriau, geresnes tas ir dovanas gavo,

Dovanos taip palaipsniui ėjo kas kartą menkyn,

Kas į šio milžino kūną giliau įvarydavo durklą,

Dovanas skirdavo tam didis valdovas patsai,

Tais gi laikais iš tiesų už visus jisai buvo garšiausias.

Bet ne dėl to, kad karų žygiai išgarsino jį:

Jis už žmonių reikalus aukščiau dangiškuosius iškėlė

Ir gryna savo širdim garbino dievą karštai.

Pats su savąja tauta įstatymus priėmė Kristaus,

Ir jis sugriovė senas savo tautos šventyklas,

Dievui aukščiausiam jisai šventovių pastatė, tarnams jų

Dideliu prielankumu turto paskyrė kartu.

770

780

790

800

810

820

Jis ir senųjų dievų stabus iš šventovių išmėtė,
 Taipgi savąsias klaidas pats išpažino tada.
 Ir nuo jo vardo grasaus nenoriai ir aš pasitraukiau,—
 Didžiojo vado žygius čia paminėjęs trumpai,
 Nors ir turiu prisimint savo tikslą ir laiką neramų,
 Betgi man reikia pirmiau ir apie žvėrį pabaigt.
 Gal kam atrodo, jog aš nuo žvėries jau per daug atitolau,
 Betgi reikėjo ir tai čia bent trumpai paminėt. 830
 Kai begaliniais šauksmais šitą žvėrį jau vargino vyrai,
 Ir kai su jų balsais skleidėsi aidas girina,
 Tąsyk atrodė, kad jį netrukus galės nužudyti:
 Jam įsiutimas visai buvo atėmęs jėgas.
 Prakaičiu permirkęs jis štai, šonais alsuodamas, muša,
 Putos gi be atvangos drimba nuo kūno žemyn.
 Pinasi kojos lyg girtos, ir žingsniai kas kartą lėtėja,
 Štai pažiūrėk, kaip tuojau kris pražūtinga mirtim.
 Kai pasirodė, kad jis pakankamai jau prisidūko,
 Šoka raiti nuo žirgų, nuvedami jų žirgai. 840
 Vyrai su durklais nuogais, kaip įprasta būna medžioklėj,
 Zengia pirmyn, kad žvėris kristų nuo smūgių taiklių.
 Jie, pasirinkę medžius, drąsa nuostabia prie jų stoja,
 Noru didžiu degdami, vykdyt baisias žudynes,
 Žvilgančiais savo kardais švytruodami, balsą pakėlę,
 Žiaurųjį žvėrį visi kviečia artyn pas save.
 Sis ir už vėją greičiau, išvydęs čia priešą, jį puola,
 Tas, pasitraukęs atgal, dingsta už medžio staiga.
 Vėlei jį puola žvėris, pašokdamas šuoliais smarkiausiais,—
 Tu gi galėtum manyt, jog tai ugniniai žaibai. 850
 Krinta nuo smūgio smarkaus tuoj medžio sujudintos šakos,
 Ir dideli gabalai graso greita mirtimi.
 Reikia įtempti aštriai visą savąjį sielos budrumą,—
 Tinginiui šioji vieta tinka mažiausiai tada.
 Čia aš mačiau, kada vyras drąsus, vos tik taip atsitiko,
 Kardą išleido tuojau, baimė sustingdė visai;
 Jeigu likimas tuomet jam vargšui nebūtų padėjęs,
 Būtų patekęs tikrai mirčiai tiesiog į nasrus.
 Medis, kur slėpėsi jis, nuo dangančio sniego bolavo,
 Skleidėsi šakos aukštai, buvo platus ir stiprus; 860
 Kai su didžiausiu triukšmu kakta žvėris trenkė į medį,
 Ir sudrebėjo staiga sunkiosios šakos ant jo,
 Sniegas papurtytas tuoj, lyg debesiu virtęs tankiausiu,
 Krito ir vyrą staiga paslėpė balta danga.
 Kūno ir dvasios jėgas atgavęs, jis greit atsikėlė
 Ir pasileido tuoj bėgt, debesiu bedengiant jį.
 Tokį jo žygį draugai didžiausiu juoku palydėjo,
 Tartum vengti mirties būtų baisi negarbė,
 Tarsi šioje kovoje jėgas jie vienodas turėtų:
 Vienas iš jų visada žūsta žiauria mirtimi. 870
 Kokia betrenktų jėga, smūgius jis stipriausius atlaiko,
 Įsmeigtus jojo ragus kūnu apglėbia savu.
 Betgi, kad medis gerai šaknimis galėtų laikytis,
 Reikia, kad žemėj riebioj būtų vieta parinkta.
 Jeigu pasitiki kas juo beaugančiu smėly sausajam,
 Tas apsigauja ir, šiam griūvant, pargriūva ir pats.
 Tas gi, kurio jokia vėjo jėga negalėtų pargriauti,
 Tuoj nuo stumbro ragų smūgio parkrinta čia pat.

Sėlsta,—baisu pažiūrėt,—norėdamas medį išversti,
 Klaikiai mauroja prie jo, sukas aplinkui ratu. 880

Toks įsiutimas baisus jam atėmė jausmą ir protą,
 Jog jis vaizduojasi sau vyrą laiką ant ragų.
 Tąsyk nei vyro išvyst, nei žvėries negalėsi matyti,—
 Užgula dulkės visur, vietą apgaubia tamsa.
 Bet toks šelimas žvėrių dažniausiai būna skirtingas:
 Jie ir siautimo metu pastebi daug ką dažnai.
 Kai Aleksandras, mūsų valdomas, kadaise medžiojo,
 Vyko dalykas baisus, žinomas dar ir dabar;
 Ašarom tąsyk visa karalystė paplūsti galėjo,
 Jeigu tik dievas tada būtų negelbėjęs jos. 890

Ant keturių stulpų pakeltas ten sostas stovėjo,
 O nuo jojo toli matės kautynių vaizdai.
 Čia karalienė kartu su būriu palydovių sėdėjo:
 Ir su matronom savom, ir su mergelėm jaunom.
 Stovi jaunuoliai čia pat ir trokšta, kad pultų juos žvėrys,
 Bet kad tiktai didesni ir begaliniai pikti,—
 Nori jėgas išmėgint, gabumą ir savąją drąsą;
 Medžio viršūnėj aukštoj taiko Amūras strėles.
 Papročiu savo surenk čia linksimą bekraujį žaidimą!
 Ką, pavojingas berniuk, bendra su giriom turi? 900

Štai ir dabar, patikt norėdamas savo mergelei,
 Kris, tau globojant, kas nors greit ir juokinga mirtim.
 Kai čionai žvėrys bėgiojo, kai gynės nuo puolancio priešo
 Ir kada buvo gražu reginį tokį stebėt,
 Čia pat, mergelių būry, žiburėlis sutvisko prieš saulę,—
 Kaip visuomet,—puošmena buvo drabužių puikių,—
 Auksu atastos jame skaisčiausiosios šviesos sau žaidė,
 Šilkas raudonas drauge degė liepsnom įvairiom.
 Šitą gi reginį tuoj pamatė ir žvėrys įsiutę,—
 Jis čia patraukė visus ir juos sustabdė trumpam. 910

Nepasakyčiau, kad ši giminė, įpratusi žaisti
 Vyrų jausmais, su žvėrim būtų padarius tą pat:
 Bėgo iš ten jie, žmonių begalinių šauksmų išbaidyti,
 Ir medžiotojus tuoj puolė įnirtę visi.
 Vienas iš jųjų tačiau, savo kūne nešiodamas žaizdą,
 Nuovokos savo tikrai dar nenustojęs visai,
 Liko ir galvą dabar jisai kratė, į spalvą žiūrėjo,
 Matės, kad veidus žmonių jis pastebėjo tikrai.
 Pykdamas už tai, kad iš jų žudynių sau pramogas ruošia,
 Geidė išgarsint dabar gresiančią mirtį čia jam. 920

Sušvokštė jis pagaliau, savo šnerves plačiasias išpūtęs.
 (Tai buvo ženklas jį sekt būriui visam iš paskos.)
 Puldamas savo kakta, jis išvertė vieną pastolių,
 Ir tik antrąją puse vos išsilaikė našta.
 Jeigu tik šis statinys būtų kartais pargriuvęs ant žemės,
 Kiek būtų kraujo tada žemė sugėrus juoda!
 Kaip nuo žudynių aršių ragai tuomet būtų paraudę,
 Baimės širdis pažeista sunkiai galėtų suprast.
 Žvėrį pirmiausia dėl to gerokai įvarginti reikia,
 Kad jo pakiltų jausmai, kad įsišeltų aistra, 930

Kad prisirytų pirmiau plačiuoju snukiu savo putų,
 Ir kad liežuvį ilgai kyšotų jam iš nasrų,
 Kadgi triukšmingai jisai per orą uodega plaktų
 Ir kad iš šnervių tirštus debesis leistų garų.

Norint ir šalčiai tvirtai užgrūdino milžiną stiprų,
 Prakaitas srūva vienok jo visais kūno nariais,
 Jis tealsuoja giliai, prakaituodamas temušą šonais,
 Ir tegu kūnas iš vien prakaito virsta putą;
 Jis be jokios tvarkos tegu sukasi aplinkui, kiek gali,
 Ir lai blakstienos akių virpesiu gąsdina jį;
 Kad bekvėpuojant gaurai ant jo kaklo nė kiek nevirpėtų,
 Plaukus tedrasko jis sau, juos tegu rauma snukui;
 Savąjį kūną tegu naikina, nes kito juk trūksta,
 O savo pilvą kartu kojom tespardo aršiai,
 Kai žolynėlius sausuos pakilęs vėjelis plasnoja,
 Jis į žolynus tegu kniupdamas griūva tada,
 Kai tik paukščius skrenduolius virpėdamas seka šešėlis,
 Jį tegu šuoliais greitais įkandin vejas žvėris.
 Tūkstančiais bus tau ženklų, iš kurių tu galėsi pažinti,
 Laiką, kurs tinka geriau ir patogesnis kovot. 940
 Jeigu jame nors kiek nuovokos bus, aišku, tu pralaimėsi
 Ir beprasmingai tada virsi lavonu tuojau.
 Rodos, kad mano kalba tik tuščias laidymas žodžių.
 Nuobodį vyki šalin, nes pabaiga jau arti.
 Remias į medį čia pat medžiotojas, kur ir žvėris jo
 Puola ragais, ir prie jo šliejasi kūnu savu,
 Kad nenutoltų tik kiek atokiau jis nuo medžio į šalį,
 Kad negalėtų žvėris vyro užpult iš toliau.
 Ir taip ratu jie aplink šokinėdami sukasi smarkiai:
 Iš vienos pusės, žmogus, o iš antrosios, žvėris. 960
 Vienas jų taiko kardu įsmeigti į baisųjį kūną,
 Kitas savu liežuviu kaunas, tarytum kardu.
 Jeigu iškišęs jį taip galėtų nutvert už drabužių,
 Galas tada, nes tuojau žūtų pagautas žmogus.
 O kad pavojaus mažiau, liežuviu bekovojo, jį būtų,
 Spardo jis kojom visom, geisdamas greit nužudyt.
 Perverti kūno vikriau jokia net strėlė negalėtų,
 Kaip išsitaško nariai, kojom užgavus tiktai.
 O šiam žvėries judesį medžiotojas viską numano,
 Ką jis turėtų daryt, ko be to reiktų jam vengt, 970
 Jeigu smarkiu šniokštimu jis taip nekaitintų vargšo,—
 O toksai karštis tikrai skiriam mažai nuo ugnies.
 Jeigu drąsuolis staiga širdies nepervertų stumbro,
 Kristų ir žūtų čia greit tik nuo šniokštimo baisaus.
 Visa tai stebi draugai; kad kova ilgai nesitęstų,
 Kito vėl balsas tuojau žvėrį atšaukia iš ten.
 Betgi jaunuoliai vikriai tada perveria jojo krūtinę,
 Kad su durklo smūgiu baigtųsi šioji kova.
 Dvelkia vėjelis ragais, draugai nerangiuosius pajuokia.
 Guli žvėris, nors sunkios, bet jau palaužtas kovos. 980
 Krinta čia žiaurės miškų gyventojas pats galingiausias,
 Kitas, kol leidžiu aš jam, slepiasi dar ligi šiol.
 Jei būtų laiko bent kiek, tai surastas būtų ir šitas.
 Taure, jei tu supranti, kovai tuoj kaktą paruošk.
 Kaip nesakyti man to, karai baisūs širdį baugina,
 Nes jais pasauly visam gąsdina Marsas žiaurus.
 Kristaus kilni religija taip sukrėsta jau svyruoja,
 Karo lauke gan silpna ir netvirta namuose.
 Kai kalavijais savais, nukreiptais į save ji suskyla,
 Krinta gėdingu grobiu priešui tiesiog į rankas. 990

Ieško ji tąsyk ilgai tiktai dangiškosios pagalbos,
 Jos gi tikėtis taip pat draudžia ir mūsų kaltė.
 Ką gi tu tarpu daro karaliai? Nejaugi jie miega?
 Jiems nerūpėjo taika niekad mažiau, kaip nūnai.
 Niekad nebuvo tokie neramūs. Kur priežastys viso?
 Vienas galanda ginklus kito gyvybei atimt.
 Jie pražūtingus pulkus savųjų veda į mirtį,—
 Sis malonumas dabar jų užvaldė protus.
 Krinta narsieji kariai vienoj ir kitoj pusėj lygiai,
 Ir jie nenori, kad šių liktų nors vienas žmogus; 1000
 Zaidžia jie mūsų krauju, pakėlę sau kruviną puotą,
 Priešai respublikos šios juokias iš jų jau seniai,
 Tie, kurie pareigas eit sargų turėjo ir sergėt,
 Drasko ir plėšia savų kaimenę pavestą jiems.
 Pyktis jau degina juos, sukeldamas kerštą didžiulį,
 Toks įsiutimas baisus apėmė širdis žiaurias:
 Niekas nemato, kokia visiems mums nelaimė grasina,
 Ir kokioje nelemtojų būklėj valstybė yra.
 Ar yra kardas toksai, nuo kurio nelašėtų mūsų kraujas?
 Lašinti kraują savų daug žvėriškiau dar yra. 1010
 Turkas žiauriausiai dabar mūsų liaudį varguolę terioja,
 Plėšia miestus ir pilis, mūsų šventyklas ir namus,
 Ruošia sau uostus, vietas sustiprina, pildo kareiviais,
 Matos gerai, kad užteks jų mums visiems pražudyti.
 Nors jis senelių arba kūdikėlių krauju apsitaško,
 Šiuos savo darbus žiaurios tęsia bebaime širdim,
 Nors moteriškių nėščių kardu jisai vidurius skrodžia,
 Linksmas vienok, nors visur ašaras mato tiktai,
 Jis nesibijo nė kiek, kad jį kas galėtų užpulti:
 Vargšė mes esam minia, o dar, be to, ir tamsi. 1020
 Betgi karaliai, kurie aplinkui jėgos dar kiek mato,
 Plėšia jie būdais visais, kiek įmanydami ją,
 Vieno jie siekia tiktai, kad nieko ir gyvo neliktų,
 Kurs dar galėtų toliau Kristaus įstatymą skleisti.
 Kai jis skaisčiausio dangaus aukštybėje regi dievybes,
 Vos jam užtenka jėgų pasitikėti savimi.
 Motina dievo, mergele šventoji, kada tavo vardą
 Čia parašyti geidžiau, man sudrebėjo ranka.
 Suneraminta širdim negaliu protu nieko suvokti,
 Ar man reiktų tylėt, ar man prabilti į tave. 1030
 Jeigu tyliu, tu verta, kad šlovintų visas pasaulis,
 Ir kad visi tvariniai garbintų vienu balsu,
 Jeigu kalbu, tai pritrūks mano kalbai ir protui manajam
 Žodžių tokių, kuriais šlovint galėčiau tave.
 Bet pasiklojęs tavu gerumu, kuriam nieks neprilygsta,
 Kas tik žemesnis yra už visagalį dangaus,
 Aš atleidimo prašau ir drebančia širdim maldauju,
 Puolu prie kojų tavų meldams, Marija, tave.
 Toks nešvarus, negražiu drabužiu, bet širdim dar biauresnis,
 Veidu blyškiu bekrauju savo maldas tau siunčiu. 1040
 Aš gi meldžiu ne dėl to, kad vertas nors žodį ištarti,
 Bet, jog išgelbėti mus tu tik viena tegali.
 Dievas iš meilės žmonėms, gailėdamas jų, iškėlė,
 Tartum žibintą tave kalno viršūnėj aukštoj.
 Taip, kaip rūpinas paukštė savo beplunksniais mažyčiais,
 Taip tu, mergele šventa, žmonės teisingus globi,

Ir kaip pakelt, parpuolus kūdikiui, motina skuba,
 Taip ir pakeli tu puolusius savo vaikus.
 Tu, o mergaičių skaisti gėlele, didybė garsioji,
 Cia su manais įžadais savo supinki maldas. 1050
 Žvelk į siutingus karus, krauju aplaistytą žemę,
 Kaip ilgai dar terios tautą likimas kardu,
 Kur mums per tavo sūnaus įgytą tikėjimą tvirtą,
 Dera gyventi taikoj, sandoroj tavo darnioj.
 Mūsų yaldovams protus šviesa tu skaisčiai apšvieski,
 Kad pamatytų, jog jie pareigas metė savas.
 Kam jie pasaulio vadžias iš rankų savųjų išleidžia,
 Nori jie tapti sargais, tampa plėšriausiais vilkais.
 O tuo tarpu, kol jie galėtų bent kiek atsikvėpti,
 Priešus žiaurius sutramdyk ir sulaikyk bent trumpam, 1060
 Kad jie varguolių žmonių, tautų, kurioms reikia pagalbos,
 Neapiplēstų ir sau neišvartų vergais.
 Tu gi padėk Hadrianui Seštajam išvykt: kad atmestų
 Priežastis ir tas mintis savo kelionei uždelst,
 Kad jis atvyktų čionai, siutingas audras nugalejęs,
 Ir sulaikytų kardus, keliamus rūsčio žiauraus.
 Jis tenurodo paikiems, kurioje šalyje yra priešas,
 Ir tepasako, kuriuos tinkamai reikia nubaust,
 Kas gi teisingu keliu sau garbę pelnytą įgijo,
 Kad tas teisingu keliu ginklą nukreiptų tautos, 1070
 Ir kad galėtų jisai dabar tokiu popiežium tapti,
 Kokio geidauja baisi mūsų laikų padėtis.

PAAISKINIMAI

Liudvikui Alfijui. Liudvikas Alfijus buvo neapolietis, patricijų kilmės, teisių daktaras. 1515 metais jis tarnavo Italijos karalienei Izabelei Aragonietei, karalienės Bonos motinai. 1518 metais kartu su karaliene Bona atvyko į Lenkiją ir buvo paskirtas karalienės Bonos sekretoriumi, be to, Krokuvos universitete dėstė teisę. 1522 metais buvo karalienės pasiuntiniu Lietuvai. Mirus karalienei Izabelei Aragonietei, 1524 metais kovo 15 d. jis išvyko į Italiją, o po dvejų metų vėl sugrįžo į Lenkiją. 1527—1530 metais jis — karalienės Bonos kancleris Lenkijai ir Lietuvai, 1530—1534 metais — Italijos karaliaus padėjėjas, 1534 metais sugrįžo į Lenkiją, o po metų, kaip karalienės pasiuntinys, vėl išvyko į Italiją. Liudvikas Alfijus mirė 1543 metais. Jo pavardė rašoma dvejopai: „Alphius“ ir „Aliphius“.

Siame eilėraštyje Husovianas prašo karalienės Bonos sekretorių Liudviką Alfijų užtarti prieš karalienę, kad jis pasirūpintų išleisti jai dedikuotą jo poemą „Giesmė apie stumbro išvaizdą, žiaurumą ir medžioklę“.

1. eil. Dar neseniai... Jaučių grumtynės, kurias žiūrėjo su savo draugais ir Husovianas, matyti, buvo 1521 metais, nes laiške karalienei Bonai poetas skundžiasi, kad poemai parašyti duota labai maža laiko, o šios poemos dalis jau buvo parašyta iki popiežiaus Leono X mirties, t. y. prieš 1521 m. gruodžio 21 d. Jaučių grumtynėmis popiežius Leonas X labai domėjosi ir būdavo dažnas jų lankytojas.

25 eil. Kad aš paragintas to, iš kurio tiek daug gera patyriau... Cia poetas turi omenyje savo globėją Cioleką Erazmą. Ciolekas Erazmas (lot. Vitellius, gyvenęs nuo 1460 m. iki 1522 m.) mokėsi Krokuvos Akademijoje, 1487 metais gavo bakalaurą, 1491 metais magistro laipsnį. Nuo 1492 m. Ciolekas Erazmas buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro sekretorius Vilniuje, o 1499 metais — Vilniaus katedros klebonas ir kapitulos kanauninkas. Cia jis globojo ir mokė būsimąjį poetą Mikalojų Husovianą. Nuo 1503 m. jis buvo pakeltas Plocko vyskupu. Vilniuje jis pradėjo savo diplomatinę karjerą. 1501 ir 1506 metais Lietuvos didysis kunigaikštis (ir vėliau išrinktas Lenkijos karaliumi) Aleksandras Erazmą pasiuntė į Romą pasiuntiniu; nuo 1518 iki 1522 m. jis buvo karaliaus Zygmanto Senojo pasiuntiniu pas karalių Maksimilianą ir popiežių Leoną X. Tuo metu pas jį į Romą atvyko ir Mikalojus Husovianas, kur ir buvo parašyta jo poema apie stumbą ir medžioklę.

54 eil. Tai jo tarpuragėje gali trys vyrai susėst. Sis gandas, kad stumbro tarpuragėje gali susėsti trys vyrai, yra paskleistas Husoviano. Žinoma, jis yra perdėtas. Savo poemoje apie stumbą ir medžioklę poetas mėgsta vartoti hiperboles.

81 eil. Plinijus aiškiai yra paminėjęs ir stumbrą, ir taurą. Šioji Plinijaus vieta yra tokio turinio: „Skitiijoje dėl maisto stokos labai maža tėra gyvulių: nedaug jų turi ir jos kaimynė Germanija, bet už tai joje yra ypatingų rūšių jaučių: karčiuotų stumbrų ir pagarsėjusių jėga ir vikrumu taurų“. (C. Plini Secundi, *Naturalis historia*, iterum editit Carolus Maynhoff, vol. II, libri VII—XV, MCMIX, Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri, p. 9, c. 15.) Dar aiškiau stumbrus apibūdina Cezaris: „Jie truputį mažesni už dramblius, o savo išvaizda, spalva ir kūnu yra panašūs į jaučius. Jie labai stiprūs ir nekenkia nei žmonėms, nei gyvuliams, kuriuos pamato. Germanai stengiasi juos įvilioti į duobes ir ten užmuša“. (C. I. Caesar, *Commentarii de bello Gallico*, lib. VI, c. 28.)

87. eil. Stumbras labai panašus žiaurumui, jį vadina karčiuotu. Čia reikia suprasti taip: Plinijus jį vadina karčiuotu.

113 eil. Rašo jisai kaip kadaį iš teisingo senelio girdejo, kad net penkiolika žmonių gali jo kaily sugult. Si mintis yra paimta iš Pauliaus Diakono. (*Hist. Longob.*, Hannoverae, 1878 m., p. 90.) Pastarasis savo ruožtu rėmėsi Alberto Didžiojo veikalu „De animalibus“.

185—186 eil. ...neša ruduo jiems Veneros laiką džiaugsmingą... Stumbrų poravimasis būdavo rugpiūčio mėnesio pabaigoje arba rugsėjo mėnesio pradžioje ir tęsdavosi 14 dienų.

198 eil. Vadui vienam du šimtus metų net tekę gyvent. Gamtos istorijos tyrinėtojų nuomone, stumbrai gyvena apie 40 metų, Husoviano nuomone—200 metų. Pastaroji poeto nuomonė yra susidariusi iš liaudies pasakojimų apie stumbrus.

229 eil. Nuveiktas traukias liūdnam ir tremty visą amžių praleidžia. Tokia nuomonė apie nuveiktus kovoje stumbrus yra Husoviano. Kad pasenę stumbrai atsiskiria nuo savo kaimenės ir vieni klaidžioja po miškus, rašo ir vėlesni autoriai. Iš jų paminėtini Van Brinkenai ir Pušas. (Van Brincken, „Mémoire descriptive sur la forêt Impériale de Bielowieża, Varsoviae, 1828, p. 57; Pusch, „Archiv für Naturgeschichte“, 1840, S. 94 ir kt.)

248 eil. Ir tai vienur, tai kitur matos laukiniai arkliai. Kad tokių laukinių arklių buvo Lenkijoje, ir, be abejo, Lietuvoje, rašo ir Matas iš Miechovos: „Habet (terra Polonica)... equos silvaticos“. (Maciej z Miechowa, *Chron. Polonorum*, lib I, p. 3.)

274 eil. Skraidžioja tetervinai—Plinijaus tetraonai. Plinijus rašo, kad „jie gyvena Alpėse ir šiaurės krašte“. (Plin. *Hist. nat. kn. X*, 19, ed. Cuvier, Parisiis, 1827.)

315 eil. Nuo šiurpulingos galvos vanduo betekėdamas traukės. Buvo skleidžiamas prietaras, jog vanduo esąs šventas, burtininkų ir heretikų jis vengias ir nuo jų traukiąsis.

391 eil. Ietim iš tolo nukaut šitą žvėrį neleidžiama niekam. Dėl medžiojimo būdo apskritai visi rašytojai iki Husoviano yra tokios pat nuomonės. Jie manė, jog stumbrą galima pulti, iš tolo svaident ietis; tai būdavo daroma dėl to, kad medžiotojams būtų galima išmėginti savo drąsą ir užsigrūdinti pavojuje. Stumbrai būdavo gaudomi ir duobėmis: tokiu būdu juos galeldavo pagauti gyvus.

414 eil. Štai ir Erazmas mūs, Plocko vyskupas... Nors apie Plocko vyskupą Cioleką Erazmą yra įvairių ir skirtingų atsiliepimų, bet viena yra aišku, kad Ciolekas Erazmas buvo sudėtinga ir stambi XVI a. pirmosios pusės figura. Katalikybės šulas, o, iš kitos pusės,—humanistas, švietėjas, diplomatas, labai mėgęs ir pasauliečio, ir dvasininko karjerą. Popiežius Leonas X net norėjo jį pakelti kardinolu.

427 eil. Mūsų kareiviai tada už visą pasaulį kovojo... Lenkai mėgo didžiutis, jog jie, esą, vieni apgynė Europos tautas, pirmoje eilėje germanus, nuo totorių puolimų. Apie tai 1514 metais Laterano susirinkime viešai paskelbė Laurentijus Medzelevskis ir Gnezno arkivyskupas Jonas Zarskis, o 1518 metais Augustano susirinkime—Ciolekas Erazmas, dalyvaujant imperatoriui Maksimilianui ir daugeliui Germanijos vadų. (Act. Tom. t. III, p. 159, 209, 350 ir kt.) Šia, ne visai teisinga mintimi, naudojasi ir poetas Husovianas. O iš tikrųjų kelis kartus triuškinančius smūgius Aukso Ordos totoriams kirtu Lietuvos didieji kunigaikščiai, pavyzdžiui, Algirdas prie Mėlynųjų Vandenų; netoli Bugo upės 1363 metais Algirdo kariuomenės gretose dalyvavo nemažai ir rusų karių. Aukso Ordos baskakai buvo išvyti iš Kijevo (Lietuvos TSR istorija, t. I, p. 119). 1380 metais Maskvos didysis kunigaikštis Dimitrijus (dalyvaujant Algirdo sūnui Andriui) su didele kariuomene Kulikovo lauke sutriuškino totorių Aukso Ordos chano Mamajaus kariuomenę. (Ibidem, p. 124.) XV a. viduryje Lietuvos didžioji kunigaikštystė atremdavo nuolatinis Krymo totorių puolimus Ukrainoje. (Ibidem, p. 168.) Pagaliau rusų tauta, po ilgų ir sunkių karų sutriuškinusi Aukso Ordos galybę, nusimetė totorių jungą.

450 eil. Jie puldinėja ir mus geidžia greičiau pražudyti. Čia turima omenyje kryžiuočiai ir visi germanai. Kryžiuočiai dažnai puldinėjo Lietuvą,

ją žiauriai teriodami ir norėdami pavergti. Tokie grobuoniški įsiveržimai į Lietuvą vyko ne tik XII amžiuje, įsikūrus Livonijos ir kryžiuočių ordinams, bet ir Vytauto, ir Husoviano laikais, nors ir kitokiu būdu. Poetas nuo 429 iki 446 eil. mini totorių įsiveržimus į Lietuvą ir Lenkiją, o nuo 447 eil.—kryžiuočius, kurie 1519 ir 1520 metais buvo sudarę su totoriais sutartį prieš Lietuvą ir Lenkiją. O prieš tai juos kurstė totoriai. Tai matyt iš Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Senojo rašto kardinolui Reginui, kuriame jis apie germanus taip rašo: „Mums galima juos visus vadinti netikintais. Nors kai kurie iš jų yra vadinami krikščionių vardu, tačiau jie nesilaiko slapta kurstę prieš mus netikintus, arba pagonis“. (Act. Tom. I, p. 223.) Dar aiškiau apie germanus rašo A. Kricijus (A. Krzycki): „Sie kaimynai, kurie saugiai gyvena už mūsų pečių, ne tik mums tokiuose varguose nepadaeda, bet dargi labai trokšta mus padaryti nelaimingus ir pražudyti“ (Act. Tom. II, p. 74).

482 eil. ...auzonų matu... Auzonai—Vidurinės ir Pietų Italijos gyventojai, umbrų gentys. Cia, žinoma, Husovianas turi galvoje romėnus ir jų vartojamus ilgio matus: „passus“—žingsnis 1,5 m; „pēda“—30 cm.

508 eil. Ir, Žygimante, tuoj veržias pagarbint tave... Cia poetas mini Lietuvos didįjį kunigaikštį ir Lenkijos karalių Žygimantą II, vadinamą Senuoju, kuris viešpatavo nuo 1506 iki 1548 metų.

575 eil. Jeigu karališką kas gyvatę pamato, tuoj miršta. Sis prietaras, sklides liaudyje, buvo pavartotas ir Plinijaus. (Plin. Hist. nat., VIII, c. XXI.) Juo šioje vietoje remiasi ir Husovianas.

677 eil. Tąsyk meilingu balsu valdovu jį vadino maskvietis... Šioje ir sekančiose penkiose eilutėse poetas prasilenkia su tiesa, perdeda. Jis kiek šališkai atsiliepia apie maskviečius, nors kartu ir pripažįsta, kad rusai savo gėda buvo visų galingiausi. Vytautas daug kartų kreipėsi į rusus kovoje prieš kryžiuočius ir gavo iš jų pagalbą. Vytauto duktė Sofija buvo ištekęjusi už Maskvos kunigaikščio Vosyliaus, ir tai dar labiau sustiprino draugystę, tačiau nebuvo išvengta ir susidūrimų.

681 eil. Trys milžinai, prieš kuriuos drebėdavo visas pasaulis, baimės didžios apimti, tąsyk tylėjo visi. Tie trys milžinai buvo: Vokietijos imperatorius Zigmantas Liuksemburgietis, Didysis Maskvos kunigaikštis Vosylis ir Prancūzijos karalius Karolis VI.

887—888 eil. Kai Aleksandras, mūs valdovas, kadaise medžiojo, vyko dalykas baisus, žinomas dar ir dabar. Aleksandras—Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius (1492—1506), Kazimiero sūnus. 1492 metais Vilniaus seimas ir Lietuvos bajorai atmetė lenkų reikalavimą bendrai rinkti valdovą ir išsirinko Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero sūnų Aleksandrą (Gardine). Lenkai išsirinko savo valdovą kitą jo sūnų Joną Albrechtą. Tokiu būdu buvo nutraukta unija su lenkais. Aleksandras savarankiškai kurį laiką valdė Lietuvą. Mirus Lenkijos karaliui Jonui Albrechtui, Aleksandras buvo išrinktas ir Lenkijos karaliumi. Sakoma, kad jis nemėgęs medžioti. Aleksandras mirė 1506 metais. Palaidotas Vilniaus katedroje.

893 eil. Cia karalienė kartus su būriu palydovių sėdėjo. Karaliaus Aleksandro žmona Elena buvo Maskvos didžiojo kunigaikščio Ivano duktė. Iš specialiai pastatytos estrados ji su savo dvaro svita stebėjo medžioklę.

962 eil. Kitas savu liežuviu kaunas, tarytum kardu. Stumbras puolęs medžiotoją ne tik ragais, bet ir liežuviu, kuris esąs toks ilgas ir šurkštus, kad galys pačiuoti ir prisitraukti medžiotoją. Pušas šią Herberšteino ir kitų autorių nuomonę neigia ir laiko ją išgalvota (Pusch, Archiv für Naturgeschichte, 1840, S. 66).

996 eil. Vienas galanda ginklus kito gyvybei atimt. Poetas turi omenyje Vokietijos imperatoriaus Karolio V ir Prancūzijos karaliaus Pranciškaus I tarpusavio karus.

1063 eil. Tu gi padėk Hadrianui Seštajam išvykt. 1521 m. gruodžio 1 d. mirus popiežiui Leonui X, 1522 m. sausio mėn. 11 d. už akių popiežiumi buvo išrinktas ispanas kardinolas iš Utrechto, Tortozos vyskupas, buvęs Karolio V mokytojas. Nepatenkintas savo išrinkimu, dėl įvairių priežasčių atidėliojo savo kelionę į Italiją užimti popiežiaus sosto, tik rugpiūčio mėn. 29 d. išvyko į Romą.

Vilniaus Valstybinis V. Kapsuko v. universitetas,
Klasikinės filologijos katedra

Įteikta
1962 m. lapkričio mėn.

Резюме

М. Гусовианас — поэт-гуманист первой половины XVI века, писавший на латинском языке и тесно связанный с Литвой. Его жизнь и творчество до сих пор мало исследованы историками литовской литературы. Поэт был хорошо знаком с людьми и природой Литвы и посвятил жизни Литвы свою поэму «Песнь о наружности и жестокости зубра и охоте на него».

Поэма была издана в 1523 году. На это произведение, как и на всё творчество Гусовианаса, большое влияние оказали писатели-гуманисты Западной Европы, особенно итальянцы.

Сюжетную основу поэмы составляет описание зубра и картины охоты, отличающиеся большой живописью и пластичностью. Композиция произведения своеобразна: в повествование органически включены многочисленные экскурсы, касающиеся общественно-политической и социальной жизни Литвы того времени.

Осуждая феодальный раскол и высказываясь за твердую государственную власть, М. Гусовианас прославляет великого князя Литвы Витаутаса. Учитывая, что в современной автору Литве и Польше все сильнее проявлялась шляхетская анархия, эта политическая тенденция поэта была несомненно прогрессивной. В поэме также нашла отражение борьба католицизма с язычеством и его остатками и с реформацией.

Отношение М. Гусовианаса к народу — сочувственное. Он возвеличивает простых людей, крестьян; осуждает королей, которые ведут кровавые войны и посылают народ на гибель.

В то же время многое в его взглядах свидетельствует об идейной ограниченности, особенно в вопросах религии: он был безоговорочным сторонником католической церкви. Однако эти убеждения и настроения автора не в силах затмить прогрессивных гуманистических черт поэмы.

К статье приложен впервые сделанный стихотворный перевод поэмы и комментарий.
